

zaak die men tot voorbeeld neemt, zoveel mogelijk in alle opzichten gelijk te worden.

Nabootsen zegt, dat men alleen een uiterlijke gelijkenis tracht te verkrijgen.

Wat hij op partijdige wijs gedaan heeft, moeten wij hem met onpartijdigheid nadoen. Dat kunt ge mij niet nadoen.

Zijn leermeester, welke hij met nauwgezetheid naäapt tot zelfs in beuzelingen toe. Zij aapt alle modes na. Van Stockholm tot Konstantinopel aapt men de zeden der Fransen na.

Jezus navolgen betekent niet, Jezus nadoen, maar trachten te worden zoals hij, zodat men niet anders doen kan. Jongelingen, wier lust het is de roemrijke daden van het voorgelacht te kennen en na te volgen.

Horatius heeft de stijl van Pindarus in vele zijner verhevenste lier-dichten nagebootst. Het nabootsen van houtsoorten geschiedt op een ondergrond van plamuur en schuurverf.

634. NAIJVER, AFGUNST, WANGUNST, NIJD.

Leedgevoel over het geluk, de voorspoed van anderen.

Naijver drukt dit het zachtst uit; het veronderstelt dat men mededingers heeft, die men voorbij wil streven. Het woord heeft een gunstige of een ongunstige betekenis, al naar het verband.

Afgunst is het gevoel van leed of spijt over het goede dat een ander geniet of dat hij kans heeft te verkrijgen, en dat men hem niet gunt, zonder het nog juist voor zich zelve te begeren. Het is een lichtere graad van wangunst of nijd.

Wangunst sluit in, dat men hetgeen onze afgunst opwekt zelf wenst te bezitten, enkel en alleen opdat een ander het niet zou hebben.

Nijd is nog sterker dan wangunst; het drukt bovendien uit, dat men hem, tegen wie men wangunst voedt, wegens zijn welvaart of meerdere voorspoed, ook nog een kwaad hart toedraagt.

Naijver tussen de kinderen van hetzelfde huis. Met zekere naijver wijzen deze soms op onze schulddeging tegenover hun schuldvermeerdering.

Wat? heeft hij verleden jaar al mijn beste dahlia's niet doen sterven, — uit nijd, uit afgunst? De burenen begonnen het oog er op te krijgen, en sommigen niet zonder afgunst.

Uit wangunst over de grote klandizie van zijn concurrent, bracht de winkelier allerlei valse beschuldigingen in omloop. Hoe meer hij steeg in aanzien, hoe meer hij de wangunst zijner vroegere collega's opwekte.

De nijd kon mijn geluk niet zien, zonder het te ondermijnen. Door nijd verteerd worden. Hij ziet geel van nijd. Op het gelaat van deze beiden stond de vale nijd afgemaald.

635. NAIJVERIG, IJVERZUCHTIG, JALOERS.

Naijverig wordt meestal in goede zin genomen, maar kan toch ook een ongunstige betekenis hebben, al naar het verband.

Naijver is nauw verwant aan wedijver, een loffelijk streven om anderen in verdiensten, enz. te evenaren of te overtreffen.

Ijverzuchtig wordt gewoonlijk in ongunstige zin gebruikt; het kan echter ook een gunstige betekenis hebben, wanneer het gebruikt wordt voor naijverig.

Jaloers wordt meestal in ongunstige betekenis gebruikt, daar

het een gevoel van wrevel uitdrukt, dat ons vervult, wanneer wij anderen begunstigd zien met iets, dat wij hun benijden. Het kan echter ook in gunstige zin gebezigd worden, wanneer het te kennen geeft, dat men voor zich zelf de bekwaamheden, voorrechten, enz. wenst te bezitten van anderen, zonder ze nochtans deze te misgunnen.

Opdat hun kinderen er zouden kunnen uit leren, hoe duur men de vrijheid koopt en hoe naijverig dit kostelijk goed dient bewaard te worden. Naijverig zijn op iemands geluk. Lucifer, naijverig op Gods troon.

Heimelijk gevoelde zij zich ijverzuchtig op Freddy en Marie, die gezond en vrolijk waren, terwijl zij zwak bleef. Dat men ijverzuchtig wordt niet alleen om het dierbaar gewest gaaf en ongeschonden te behouden, maar ook om het te verrijken.

Zij had nijdige vijandinnen, jaloers omdat zij een mooier diner had gegeven dan zij, jaloers om een mooie japon. Dat is altijd een gelach en een vrolijkheid... heus, om er jaloers van te worden. (COUPERUS)

636. NAKOMELINGSCHAP, NAGESLACHT.

Een later komend geslacht.

Nakomelingschap heeft de ruimste betekenis, het omvat alle komende geslachten.

Door nageslacht worden aangeduid de volgende geslachten, die van iemand afstammen, maar het kan ook enkel betrekking hebben op het geslacht, dat onmiddellijk op een vorig volgt of uit het thans levende voortkomt. Wanneer zij door een bezittelijk voornaamwoord bepaald worden, hebben beide woorden dezelfde betekenis als afstammelingen.

Een talrijke nakomelingschap hebben. Van zijn gezin en zijn nakomelingschap weten wij niet veel. Niet ten nutte der nakomelingschap, maar ter ere van de tijdgenoten beschrijft hij de grote daden, in zijn tijd bedreven.

Zijn naam zal bij het nageslacht bemind en geëerd blijven. Adams overtreding is gekomen over het ganse nageslacht.

637. NAKOMEN, VOLBRENGEN.

Nakomen is handelen ingevolge van iets waartoe men zich heeft verbonden of dat als plicht is gesteld.

Volbrengen zegt meer dan nakomen en sluit de bijgedachte in van iets dat moeilijk, gewichtig is.

Vertrouwende, dat men hem, noch zedelijk, noch wettelijk gehouden zou achten, een verbintenis na te komen, die bij verrassing was aangegaan. Het niet nakomen der beloften.

Hij heeft zijn plicht tot het uiterste volbracht.

638. NAT, VOCHTIG.

Beide woorden duiden aan dat iets waterdelen bevat.

Nat wordt gebruikt wanneer deze waterdelen uiterlijk zichtbaar zijn.

Vochtig zegt men van iets, dat betrekkelijk weinig waterdelen bevat.

De boer hing zijn natte kiel boven het haardvuur te dampen en hij droogde zijn natte broekspijpen. Zij vergat haar natte paraplu in de standaard te zetten.

De lucht is vochtig. Vochtige muren. Het mager zand kan men nooit anders dan vochtig gebruiken.

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

